

Su šiuolaikine vergove Ispanijos lietuviai kovoja šiuolaikinėmis priemonėmis

Justina MIKELIŪNAITĖ

Ispanijos lietuvių bendruomenė kovai su šiuolaikine vergove ir darbiniu išnaudojimu subūrė daugumą Europos šalių lietuvių bendruomenių. Neoficialus kontaktas ir šiltas priėmimas gali tapti pirmu padrąsinančiu žingsniu į bėdą patekusiam žmogui kreiptis pagalbos.

Nors vergovė oficialiai panaikinta, pakeitusi savo formas ji vis dar egzistuoja kaip prekyba žmonėmis. Dažnai nematomo, sienų nepaisančio išnaudojimo aukomis tampa ir nemažai į užsienį dirbti išvykstančių Lietuvos piliečių. Ispanijoje darbinio išnaudojimo atvejų daugiausia Europoje, tad Ispanijos lietuviai ėmėsi prevencinio projekto prieš prekybą žmonėmis ir sukūrė mobiliąją pagalbos programėlę „Raktas“. Gruodžio 2-ąją pristatyta programėlė veiks visoje Europos Sąjungoje ir padės į prekeivių žmonėmis rankas patekusiems tautiečiams rasti visą reikalingą informaciją bei kreiptis pagalbos.

Mokėsi iš Jungtinės Karalystės lietuvių

„Prekyba žmonėmis arba, kitaip, šiuolaikinė vergovė, yra gana skambios frazės. Kas gi po jomis slepiasi? Ar gebame atpažinti prekybą žmonėmis? Mes, kaip bendruomenė, norėjome ir jautėmės pakankamai subrendę prisidėti prie užsienyje esančių lietuvių sąmoningumo ugdymo“, – sako Ispanijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė Agneta Vansavičienė. Ji ir pasiūlė dalyvauti LR vidaus reikalų ministerijos kasmet organizuojamame projekte, skirtą prekybos žmonėmis prevencijai užsienio lietuvių bendruomenėse, konkurse. Pernai šį konkursą laimėjo Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomenė. Projekto metu užsimezgė JK ir Ispanijos lietuvių bendradarbiavimas, buvo surengti mokymai apie prekybą žmonėmis ir darbo teises Ispanijoje, o šiemet Ispanijos lietuviai perėmė patirtį ir pasiūlė naujų idėjų.

Ispanijos LB valdybos pirmininkė Agneta Vansavičienė

Siekiant, kad kuo daugiau lietuvių užsienyje išgirstų, kas yra prekyba žmonėmis, žinotų savo teises ir kur gali kreiptis pagalbos, buvo svarbu sukurti ne tik pagalbos grandinę bendradarbiaujant su institucijomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis Lietuvoje, bet ir įtraukti bendruomenes, kurios yra arčiausiai žmogaus. Projektą įgyvendinti ėmėsi bendruomenės nariai, su prekyba žmonėmis ir anksčiau susidūrę savo profesinėse ir savanoriškose veiklose. Projekto vadovė – daugiau nei 20 metų į išnaudotojų pinkles patekusiems tautiečiams padedanti prisiekusioji vertėja Ispanijoje Ieva Čekuolytė, lektorius – advokatas Valensijoje Mantvydas Bučys. Prisijungė partneriai ir iš kitų užsienio lietuvių bendruomenių – JK, Norvegijos, Graikijos, policijos atašė JK Linas Pernavas. Aktyviai įsitraukė ir neformalaus prekybos žmonėmis bendradarbiavimo tinklo Lietuvoje ir VŠĮ „Ramintoja“ atstovas Darius Joneikis. Pareigūnas dalinosi patirtimi ir vedė paskaitą lituanistinių mokyklų vaikams.

Projekto organizatoriai susisiekė su visomis Europos kraštų lietuvių bendruomenėmis, daugumos jų atstovai aktyviai dalyvavo mokymuose su Lietuvos institucijų atstovais ir susipažino su prekybos žmonėmis specifika – išnaudojimo formomis, aukų portretu, pavojaus signalais, pagalbos ir bendradarbiavimo galimybėmis Lietuvoje.

Virtualūs seminarai apie darbo teisę Ispanijoje, JK, Norvegijoje ir Graikijoje jau pasiekė apie 11 000 žmonių auditoriją ir toliau yra prieinami Ispanijos lietuvių bendruomenės puslapyje. Į prevencinę, edukacinę veiklą įsitraukė ir įvairios LR institucijos, organizacijos. Projekto metu (nuo rugsėjo iki gruodžio 1 dienos) sukurtas informacinis vaizdo klipas, atspausdinta 1000 skrajučių, kuriose išpėjama apie prekybos žmonėmis pavojus, parengtas gerosios praktikos gidas, surengti 9 nuotoliniai seminarai, kuriuose dalyvavo asmenys iš užsienio lietuvių bendruomenių bei įvairių Lietuvos Respublikos institucijų, organizacijų atstovai.

Sukūrė mobilią skubios pagalbos programėlę „Raktas“

Pagalbos grandinės dalimi tapo ir mobili programėlė „Raktas“, kurioje pateikta informacija apie prekybos žmonėmis požymius ir nurodyti svarbiausi kontaktai. Nemokama programėlė įkelta į „Google Play“ ir „Apple Store“ parduotuves. Plakatai su QR kodu, kuriuo aplikaciją bus galima įsirašyti, tęsiant projektą turėtų

būti matomi visur, kur gali į juos atkreipti dėmesį išvykstantys lietuviai (pvz., oro uostuose, autobusų stotyse, pasienyje, lietuvių renginiuose, parduotuvėse.). Atsisiuntęs aplikaciją, patvirtinęs savo buvimo vietą ir paspaudęs raudoną ragelį, pavojuje atsidūręs žmogus automatiškai bus sujungiamas su Lietuvos nacionalinės asociacijos prieš prekybą žmonėmis telefono numeriu, kuris veikia visą parą.

Išvažiuoji dirbti į kitą šalį? **NEPALIK RAKTO**

SKENUOK QR KODĄ

Nemokama mobilioji programėlė “Raktas”:
kaip atpažinti ir apsisaugoti nuo išnaudojimo
darbe ir kitų prekybos žmonėmis formų.
Pagalba Europoje vienu paspaudimu.
Reikalingi kontaktai

Aplicación gratuita en lituano: cómo reconocer y
protegerse contra la explotación en el trabajo y la
trata de seres humanos en Europa.
Contactos de ayuda.

DESCARGAR CON ELCÓDIGO QR

Jei reikės ne skubios pagalbos, o konsultacijos, šone bus matomas pasirinkimo meniu su šalies, kurioje yra, lietuvių bendruomenės savanorio, konsulinės įstaigos, vietos policijos ir su prekyba žmonėmis kovojančios organizacijos kontaktais. Tai vienintelė programėlė, kuri lydi migruojančią konkrečios šalies darbo jėgą. Tačiau didžiausias pasiekimas yra ne technologinis, bet žmogiškasis. ES šalyse ne tik projekto partneriai, bet ir dauguma kitų bendruomenių sugebėjo duoti atsaką šiuolaikinei vergovei: atsirado pagalbos tinklas, kuris veikia savanorystės principu.

„Dabar esame didelė grupė žmonių, kurie išklause seminarų gali toliau skleisti informaciją. Mobilioji programėlė būtų nulis be žmonių“, – pabrėžia I. Čekuolytė. Sutelkti užsienio lietuvius bendrai kovai su prekyba žmonėmis buvo vienas iš pagrindinių projekto tikslų. Nors bendruomenės neatlieka teisėsaugos, diplomatinės tarnybų ar kitų institucijų funkcijų, jos yra arčiausiai žmogaus, gali greičiau pastebėti įtartinas situacijas, patarti ar nukreipti žmogų, kuriam reikia pagalbos. Projekto organizatoriai siekia sumažinti žmonių baimę kalbėti vergystės tema, skatinti nukentėjusius nuo prekybos žmonėmis asmenis ginti savo teises, kreiptis pagalbos ir informuoti teisėsaugos institucijas apie prekybos žmonėmis nusikaltimus. Įspėti apie prekybos žmonėmis pavojus ir priversti susimąstyti prieš priimant darbo pasiūlymus.

Prevenčinio projekto vadovė, prisiekusioji vertėja
Ispanijoje Ieva Čekuolytė

Mažiau smurto - sveikesnės bendruomenės

Užsienio lietuviai dažnai buriasi į grupes socialiniuose tinkluose. Jose ieško darbo, gyvenamosios vietos, siuntų ar keleivių vežėjų, reklamuoja savo paslaugas. Čia dažnai pateikiami ir apgaulingi darbo pasiūlymai. Tad tokioje grupėje prasitaręs apie savo bėdas ar suabejojęs darbo legalumu, žmogus dažnai būna užsipuolamas. Nusikaltėliams labai parankus požiūris, kad auka pati kalta, jei pateko į sudėtingą situaciją. Tokia reakcija apgautą, išnaudojamą žmogų dar labiau sugniuždo, verčia susigūžti ir tylėti.

„Atsidūręs nepatogioje situacijoje žmogus dažnai turi baimių, galbūt nedrįsta svečioje šalyje skambinti į policiją. Jei bendruomenė yra aktyvi, atvira, garsiau

kalba šiomis temomis, jei žmogus joje jaučiasi saugus, pasitiki, jam drąsiau paskambinti tautiečiui. Toks kontaktas šiltesnis nei formalus kreipimasis. Žmogiškas dėmesingumas, ryšys gali tapti pirmu žingsneliu siekiant ištrūkti iš apgaulės pinklių“, – sako A. Vansavičienė ir atkreipia dėmesį, kad bendruomenės savanoriai gali padėti susigaudyti kalbos nemokančiam žmogui, padrąsinti, tarpininkauti susisiekiant su vietos bei Lietuvos institucijomis ar nevyriausybinėmis organizacijomis. Vietiniai lietuviai gali padėti apgautam, kartais be cento kišenėje likusiam tautiečiui susirasti nemokamą nakvynę ar labdaros valgyklą.

Pasak I. Čekuolytės, jei išsivalytume nuo smurto laukuose ir virtualioje erdvėje, visos bendruomenės taptų tik sveikesnės. O aktyviai į projektą įsitraukusios Graikijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Viktorija Gribinaitė-Naki pastebi, kad mokymai buvo naudingi ne tik norint pačiam apsisaugoti ir nepatekti į nusikaltėlių pinkles, bet ir geriau suvokti, kas yra prekyba žmonėmis, ir atpažinti, jei kam nors reikia pagalbos savo rate. Bendruomenei bei lituanistinei mokyklėlei Atėnuose vadovaujanti moteris įvertino ir policijos pareigūnų pranešimus apie internete vaikų tykančius pavojus. Norint užkirsti kelią išnaudojimui ateityje, labai svarbu nuo mažumės auginti apsišvietusią kartą, stiprinti ryšį su savo vaikais ir kalbėtis apie rizikas socialiniuose tinkluose, kompiuteriniuose žaidimuose ir kitose platformose.

Kviečia susimąstyti, ar nesinaudojame vergiško darbo paslaugomis

Prekyba žmonėmis – latentinis nusikaltimas, tad statistika dažniausiai neatspindi tikrovės. V. Gribinaitė-Naki atkreipia dėmesį, kad Graikijoje oficialiai jau 10 metų nebuvo prekybos žmonėmis aukos iš Lietuvos, tačiau tai nereiškia, kad nereikia būti budriems priimant naujus pasiūlymus. Viena pirmaujančių prekybos žmonėmis formų šioje šalyje yra seksualinis išnaudojimas, tad dalis modelių, šokėjų, padavėjų ar kitą darbą pramogų ir paslaugų sektoriuje žemyninėje Graikijoje ar salose siūlančių skelbimų gali būti apgaulingi.

I. Čekuolytė atkreipia dėmesį, kad vienas iš priverstinio darbo įrankių yra kalbinė izoliacija. Tad nors gali atrodyti natūralu, kad darbo komandą sudaro vienos tautos atstovai, reikėtų atidžiai pažvelgti, ar nėra kitų išnaudojimo požymių. Ilgus metus šiai problemai neabejinga moteris pastebi, kad sparčiai kinta prekyba žmonėmis formos, o nusikaltėliai greitai prisitaiko prie pasikeitusių aplinkybių. Jei prieš kelis dešimtmečius Ispanijoje daugumą nukentėjusiųjų sudarė į prostituciją

patekusios moterys, šiuo metu klesti priverstinis darbas. Lietuviai tampa ir aukomis, ir patys išnaudoja tautiečius ir kitų šalių žmones.

Nors dažnam vis dar atrodo, kad prekyba žmonėmis yra jiems svetima tema, išties visi esame su ja susiję. Darbinis išnaudojimas gajus ūkiuose, statybose, paslaugų sektoriuje, o ypač sunku susekti, kai dirbama privačiuose namuose – valytojų, auklių, slaugių darbą. I. Čekuolytė prisipažįsta, kad net daugybę metų darbuodamasi šioje srityje ir pati ne visada iškart atpažįsta vergišką darbą. Pavyzdžiui, tik po kurio laiko susimąstė, kad pedikiūrą Madride jai dariusi kinietė mergina, kurią nuolat mato darbe ir kuri, greičiausiai, gyvena salono užkulisiuose, gali būti išnaudojama. Labai svarbu sąmoningas vartojimas. Jei mūsų perkami vaisiai iš šiltų kraštų ar rūbai yra itin pigūs, greičiausiai jiems gaminti buvo išnaudojami žmonės, kurie ir sumoka už mūsų norą sutaupyti.

Su prekyba žmonėmis susiduria visos šalys

Ši problema neaplenkia nė vienos šalies, skiriasi tik pozicija – siuntėjos, tranzito šalys ir priėmėjos – bei formos. Vienose šalyse ryškesnė seksualinio išnaudojimo, prostitucijos, apgaulingų fiktyvių santuokų problema, kitose – priverstinis nusikaltimų darymas (vagystė, plėšimai, narkotikų gabenimas), elgetavimas, nepilnamečių išnaudojimas.

Prekyba žmonėmis neturi sienų, ypač dažnai migruoja sezoniniai darbininkai, todėl labai svarbus glaudus kaimyninių šalių bendravimas. „Pradėjus projektą, įsitraukė daugybė žmonių, apie kuriuos anksčiau nieko nežinojome. Pasirodo, yra pakankamai norinčių, turinčių žinių ir savo laiku bei kompetencijomis dalintis nusiteikusių lietuvių. Gera jausti, kad nesi vienas toks. Juk nėra keista norėti padėti kitiems. Ir tai nebūtinai yra bandymas patenkinti savo ego“, – sako projekto vadovė I. Čekuolytė. Savanorystė – būdas atsidėkoti savo auklėtojams ir savo šaliai. V. Gribinaitė-Naki džiaugiasi, kad dalyvaudama įvairiuose projektuose ir dirbdama su lietuviais jaučiasi arčiau Lietuvos, o A. Vansavičienė tikina, kad bendruomenė yra labai galinga jėga, veikianti visuomeniniais pagrindais.

Pasak policijos atašė JK Lino Pernavo, nusikaltėliai nusitaiko į pažeidžiamiausias grupes. Išnaudotojų aukomis dažniausiai tampa menko išsilavinimo, neturintys profesijos, nedirbantys ar mažas pajamas gaunantys, skurdžioje aplinkoje gyvenantys, su artimaisiais nesutariantys, užsienio kalbų nemokantys, priklausomybių turintys asmenys. Pareigūno nuomone, svarbus ir bendruomenių

vaidmuo: „Manau, pagrindinis dalykas yra nebūti abejingiems ir pamačius tokius reiškinius, problemas imtis visų priemonių užkirsti tam kelią informuojant teisėsaugos institucijas, padėti aukoms nukreipiant jas į nevyriausybines organizacijas. Ir, be abejo, visais įmanomais būdais prisidėti prie žmonių, visuomenės švietimo, kad būtų kuo daugiau kritiškai mąstančių asmenų.“

Būtina prevencija - pagalba aukoms tėra pleistras kraujuojančiai žaizdai

Prevencinis projektas nepanaikins prekybos žmonėmis, tačiau su specialistų pagalba, bendradarbiaudamos tarpusavyje bendruomenės gali geriau atpažinti aukas, apgaulingus skelbimus ir reaguoti. Projekto rengėjai ragina įtarus prekybą žmonėmis netylėti. Jei, pavyzdžiui, matote prekybą žmonėmis „kvepiančius“ darbo skelbimus, išsakykite savo nuomonę internete po viliojančiais pasiūlymais ir taip parodykite ir kitiems, kad išnaudojimas darbe yra šiuolaikinės vergijos forma. Taip pat labai svarbu nepulti kaltinti aukų, o pagalbوتي, iš kurgi kyla poreikis verbuoti žmones. Pasak A. Vansavičienės, kuo abejingesnė visuomenė ir gajesnis požiūris, kad aukos pačios kaltos ar žinojo, kur važiuoja, tuo labiau nebaudžiami jaučiasi nusikaltėliai, norintys uždirbti pažeidžiamiausių žmonių sąskaita.

„Prekyba žmonėmis yra socialinių problemų atspindys. Pagalba aukoms yra būtina, bet tai lyg pleistriukų klijavimas. Žmonių bėdoje bus visada. Problema egzistuos tol, kol bus socialinių problemų. Norint spręsti problemą iš esmės, būtina dėmesį sutelkti į švietimą ir daryti viską, kad reikalinga informacija potencialias aukas pasiektų dar prieš joms tampant aukomis“, – pabrėžia I. Čekuolytė.

Ką gali padaryti kiekviena bendruomenė:

1. Kalbėti apie prekybą žmonėmis, išnaudojimą, pavojus ir susitikimuose, ir artimame rate, ir socialiniuose tinkluose. Tai padės didinti sąmoningumą.
2. Sudaryti sąlygas įvairiapusiam bendravimui. Kuo geriau bendruomenės nariai pažinos vieni kitus ir pasitikės, tuo drąsiau bus kreiptis pagalbos.
3. Dalintis patirtimi. Dalindamiesi savo emigracijos istorija, mes leidžiame vienas kitam suprasti, kas pasisekė, kas ne, kokie veiksmai padeda gyventi geriau.
4. Pasigilinti į savo šalies specifiką, pagalbos poreikį ir pagalbوتي, ką gali nuveikti šioje srityje. Pavyzdžiui, Graikijos lietuvės ketina patikrinti ir

susisteminti visą informaciją apie pagalbos (teisinės, medicininės, psichologinės, socialinės) galimybes Graikijoje pagal regionus ir Kipre ir paskelbti bendruomenės puslapyje lietuvių kalba.

„Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

